

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Поведінка студентських мікрогруп в конфліктних
ситуаціях

Виконав: студентка 5 курсу,
групи ПП-51, напряму підготовки
6.030103 Практична психологія
Жукова Ю.М.,
Керівник: Алмашій І. І.
Рецензент: Іванова В.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ ТА КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В СТУДЕНТСЬКИХ МІКРОГРУПАХ	
1.1. Психологічні особливості студентської групи та її структура	6
1.2. Студентський вік як вік підвищення конфліктності в поведінці.....	10
1.3. Конфлікти в студентських мікрогрупах.....	18
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКИХ МІКРОГРУП В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ	
2.1. Організація дослідження поведінки студентських мікрогруп.....	33
2.2. Кількісні показники особливостей поведінки студентів у конфліктних ситуаціях.....	39
2.3. Особливості поведінки студентських мікрогруп.....	47
ВИСНОВКИ.....	5
3	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	55
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зростання напруженості у сучасному суспільстві обумовлює збільшення різноманітних конфліктів та необхідність їх всебічного вивчення з метою нівелювання негативних наслідків та якнайповнішого використання закладених у них позитивних можливостей для розвитку особистості. Знання чинників, які обумовлюють виникнення міжособистісних конфліктів, дозволяє розробити комплекс методів, спрямованих на їх профілактику та формування навичок успішного вирішення. Така робота дозволяє не лише допомогти особистості одержати знання про ефективні способи розв'язання конфліктів, але і надає їй інформацію про основні психологічні особливості, які зумовлюють виникнення міжособистісних конфліктів, про можливості саморегуляції у складних життєвих ситуаціях, здійснює цілеспрямований вплив на особистість з метою гармонізації її психічного та соціального життя.

Проблема конфліктів завжди приваблювала дослідників і розроблялася представниками різних психологічних напрямків як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології. Зокрема, у зарубіжній психології вона представлена роботами представників різних підходів: психоаналітичного (З. Фрейд, К. Юнг та А. Адлер); соціотропного (У. Мак-Даугалл, С. Сігеле); етологічного К. Лоренц, Н. Тінберген); теорії групової динаміки (К. Левін, Д. Креч); фрустраційно-агресивного (Д. Доллард, Н. Міллер); поведінкового (А. Басс, А. Бандура); соціометричного (Дж. Морено, Г. Гурвіч); інтераціоналістського (Т. Шибутані, Д. Шпігель).

Натомість у вітчизняній – радянській, а пізніше і українській психології, – проблема конфлікту не знайшла свого достатнього відображення, хоча і проводилися окремі дослідження з даної проблеми. Зокрема, вивчалися конфлікти у ділових стосунках, сімейні конфлікти, конфлікти у педагогічному процесі. Серед радянських та російських досліджень з проблематики конфліктів варто відзначити роботи В.С. Агеєва, В.І. Андреева, О.Я. Анцупова, В.К. Васильєва, С.І. Єріної, Е.І. Кіршбаум, М.М. Коряк, Н.В. Крогіус, А.Н.

Лебедева, М.О. Новікова, В.П. Левкович, О.Е. Зуськової, В.А. Нужного, О.В. Первишевої, Л.А. Петровської, Т.А. Полозової, В.А. Смахова, А.І. Ташевої, О.І. Шипілова.

В Україні проблему конфліктів успішно розробляють А.І. Бузнік, А.М. Гірник, Н.М. Дорошенко, В.Г. Ласькова, Г.В. Ложкін, В.М. Кушнірюк, І.Б. Омелаєнко, М.І. Пірен, Н.І. Пов'якель, В.М. Радчук, О.Л. Світличний.

Дослідженню соціально-психологічних явищ у студентській групі та закономірностей її функціонування приділяється велика увага у психології. Добре відомі роботи Б.Г. Ананьєва та його співробітників у Ленінградському університеті (І.П. Волкова, Н.В. Кузьміної, В.Т. Лісовського, М.М. Обозова, В.І. Секуна та ін.). Останнім часом з'явилися дослідження також українських психологів (Л.М. Жалдак, П.Г. Лузан, В.А. Семиченко та ін.).

Таким чином, враховуючи соціальну значущість проблеми та недостатність наукових розробок, присвячених вивченню міжособистісних конфліктів у студентському середовищі, було визначено тему даної роботи: „Поведінка студентських мікрогруп в конфліктних ситуаціях.”

Об'єкт дослідження – конфлікти в студентських мікрогрупах.

Предмет дослідження – особливості поведінки студентських мікрогруп у конфліктних ситуаціях.

Мета дослідження теоретично проаналізувати та емпірично дослідити особливості поведінки студентських мікрогруп в конфліктних ситуаціях.

Відповідно до мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи зарубіжних і вітчизняних психологів до проблеми міжособистісних конфліктів в студентському середовищі.
2. Виявити причини конфліктних ситуацій у мікрогрупах та джерела деструктивних чинників, які зумовлюють міжособистісні конфлікти.
3. Емпірично дослідити причини конфліктів у студентських мікрогрупах.

Методи дослідження. Завдання дослідження було реалізовано шляхом

застосування системи теоретичних та емпіричних методів. Серед них: теоретичний аналіз та систематизація наукових даних з проблеми; спостереження, спрямоване на виявлення особливостей протікання міжособистісних конфліктів; бесіди; анкетування. Також було застосовано ряд конкретних методик, спрямованих на вивчення психологічних чинників виникнення міжособистісних конфліктів в студентських мікрогрупах.

База дослідження: Мукачівський державний університет. Вибірка складає 50 чоловік (студенти 1 та 3 курсу гуманітарного факультету спеціальність «Практична психологія»).

Практичне значення. Отримані в результаті виконання дипломної роботи дані щодо психологічних чинників виникнення конфліктів в студентських мікрогрупах дозволять налагодити систему виховної та профілактичної роботи з юнаками щодо попередження та ефективного розв'язання суперечок між ними.

ВИСНОВКИ

1. Ми проаналізували теоретичні підходи зарубіжних і вітчизняних психологів до проблеми міжособистісних конфліктів в студентському середовищі. Оцінюючи причини підвищеної конфліктності молодих людей, слід визнати, що в значній степені вона залежить від сфери їх самосвідомості. Значна кількість особистісних новоутворень в цьому віці залежить від розвитку Я-концепції юнака, сформованих вмій контролювати та регулювати свою поведінку і вчинки. Внутрішні позиції та критерії, які створює молода людина у своїй свідомості дуже часто входять в суперечності з таким же ідеалізованим, максималістським світом іншої особи студентського віку.

2. Виявили причини конфліктних ситуацій у мікрогрупах та джерела деструктивних чинників, які зумовлюють міжособистісні конфлікти. До таких слід віднести причини, пов'язані з індивідуально-психологічними особливостями учасників конфлікту: оцінка поведінки іншого з точки зору неприпустимо низького рівня його соціально-психологічної компетентності (коли, наприклад, людина не уявляє собі, що є багато виходів з конфліктної ситуації), недостатня психологічна стійкість, погано розвинена здібність до емпатії, завищений або занижений рівень домагань, холеричний тип темпераменту, надмірна вираженість окремих рис характеру, психологічну несумісність людей, між якими виник конфлікт. В основу нашого дослідження була покладена гіпотеза про те, що міжособистісні конфлікти у студентському середовищі тісно пов'язані насамперед з психологічними особливостями особистості даного віку, які в свою чергу впливають на поведінку студентів. Такими особливостями є, на нашу думку, насамперед, самооцінка, рівень тривожності, гнучкість особистості, акцентуації характеру та властиві їй форми агресивних реакцій та ін.

Також ми емпірично дослідили причини конфліктів у студентських мікрогрупах.

Наукову цілісність, системність нашому дослідженню надають емпіричні методи та застосування методики діагностики міжособистісних і

міжгрупових стосунків Дж. Морено; опитувальника К. Леонгарда на акцентуації характеру; методики агресивності Басса-Даркі; методики К. Томаса «Стилі конфліктної поведінки». За допомогою першої методики ми визначили, що у групах студентів 1-го і 3-го курсів спеціальності «Психологія» 32% лідерів, тобто осіб з високим соціометричним статусом, 18% з низьким соціометричним статусом, з низькою популярністю, 50% непопулярних студентів. Опитувальник К. Леонгарда розкрив нам такі акцентуації характеру: лідери цих груп мають високу демонстративність, педантичність, застрягання і збудливість; студенти з низькою популярністю збудливі і екзальтовані; непопулярні особистості володіють циклотимністю і екзальтованістю. За методикою Басса-Даркі високий рівень агресивності у 44% студентів, середній рівень у 32% і низький у 24% майбутніх психологів; рівень ворожості на високому рівні у 22% респондентів, на середньому у 44% і на низькому у 34% досліджуваних. Методика К. Томаса показала застосування співробітництва у 32% (високий рівень конфліктної поведінки) студентів, уникнення і пристосування у 48% (середній рівень), суперництва у 20% (низький рівень).

Значуща пряма кореляція між соціометричним статусом і ворожістю та між соціометричним статусом і поведінкою в конфлікті. Щоб стати лідером необхідно володіти або розвинути в собі певний набір якостей і рис характеру. Лідерські якості по-різному впливають на процес розвитку і становлення особистості лідера. Але виділити одну-дві якості, які впливають найбільше, неможливо. Різні риси характеру можуть співіснувати у характері лідера. В нашому випадку демонстративна і педантична акцентуації характеру і вміння заволодіти увагою співрозмовника, повести за собою, співпрацювати з людьми, огортати їх позитивом, що має важливе значення у майбутній професії наших респондентів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>